

MILJÖSKULDER

Ansvarsgenombrott, Moderbolagsansvar eller ansvar för "överordnad"

24 november 2016

Johan Cederblad – Advokatfirman Vinge

Aktiebolagslagens huvudregel om ägares betalningsansvar...

Aktieägarnas betalningsansvar

- **1 kap 3 §**

I ett aktiebolag har aktieägarna inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

Ändå rubricerar Mark- och miljööverdomstolen ett ärende...

Aktieägarnas betalningsansvar

- ”Ett moderbolag har i ett visst fall ansetts ansvarigt för att sanera en damm som förorenats av dotterbolaget.”

(M11429-12)

Ansvarsgenombrott i praxis

Enbart ett fåtal fall

- Ska tillämpas mycket restriktivt och kan komma ifråga endast i sådana fall där ägare på ett stötande sätt använt bolagsformen för att minimera sin egen ersättningsskyldighet och där bolaget utrustats med helt otillräckliga kapitalresurser (Zeteo, kommentaren till 1 kap, 3 §).

Praxis

- Ingen självständig verksamhet.
- Osjälvständig ställning gentemot moderbolaget.
- Underkapitaliserat.
- Någon form av illojalitet.

Lagstiftningsarbete

Miljöbalken

Vid miljöbalkens tillkomst 1998

- Regeringen vidhöll att det fanns starka skäl för att genomföra den i lagrådsremissen föreslagna regleringen men något ansvarsgenombrott infördes dock inte och menade att frågan om ansvarsgenombrott skulle överlämnas till Aktiebolagskommittén.

Aktiebolagskommittén 2001

- Kommittén hänvisade också till miljöbalkskommittés uttalande att det inte ska vara möjligt att undfly ansvar genom "segmentering av associationer" och menade att ett moderbolag normalt skulle ansvara för dotterbolags verksamhet.
- Förslag till nytt stycke i MB 10:2
"Om verksamhetsutövaren **inte förmår att uppfylla sina förpliktelser** enligt detta kapitel ansvarar i skälig omfattning den, som genom att utöva ett bestämmande inflytande över verksamheten, **i avsevärd grad medverkat till denna oförmåga.**"
- Någon regel om ansvarsgenombrott i miljöbalken förslogs aldrig i lagrådsremissen utan regeringen hänvisade till att frågan skulle behandlas vid införandet av miljöansvarsdirektivet.

Lagstiftningsarbete

Vid implementering av miljöskadedirektivet 2006

SOU 2006:39

- Presenterade en regel om ansvarsgenombrott, men föreslog inte att den skulle införas bl.a. eftersom det saknades behov.
- Proposition
Inför inte någon regel om ansvarsgenombrott.
- De flesta remissinstanser såg inte något behov av det eftersom i stort sett all efterbehandling fram till 2006 bekostats genom statsbidrag eller vid exploatering.
- Noteras kan att MÖD ansåg att ansvarsgenombrottsregel skulle införas.

Verksamhetsutövarbegreppet

Miljöbalken 10 kap. 2§

Den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som har bidragit till en föroreningsskada eller allvarlig miljöskada (verksamhetsutövaren) är ansvarig för det avhjälpande som skall ske

Verksamhetsutövarbegreppet - praxis

- SITA MÖD 2005:64.
- SITA på uppdrag av fem återvinningsbolag att ansvara för iordningställande av återvinningsstationer, hårdgöra ytor, inhägna, kontinuerligt underhålla mark, klottersanera, se till att nödvändiga tillstånd fanns på plats.
- MÖD bedömde att SITA hade den **faktiska** och **rättsliga** möjligheten att vidta åtgärder mot störningar och olägenheter.

MÖD M 11429-12

Moderbolags ansvar för dotterbolags miljöskulder

- Proton Finishing (PF) bedrev ytbehandlingsverksamhet 2002-2007 i Vetlanda.
- PF hade svårt att få lönsamhet i verksamheten och PFs moderbolag Proton Industries (PI) lämnade under åren 2003-2007 koncernbidrag om 43 miljoner kronor.
- 2007 anmälde PF att verksamheten skulle läggas ned.
- PF bedrev verksamheten med stöd av eget miljötillstånd.
- PF hade vid och efter nedläggning diskussioner med länsstyrelsen om sanering och utförde viss sanering av industrifastigheten.
- PF trädde i frivillig likvidation.
- PI förelades efter likvidation av PF av länsstyrelsen att sanera en närbelägen damm. Länsstyrelsen ansåg att PI var att betrakta som verksamhetsutövare.
- PI hade vid tillfället flera dotterbolag med verksamhet.
- PI var inte verksamma i Vetlanda.

MÖD M 11429-12

Mark- och Miljödomstolen i Växjö

- Länsstyrelsen hade betrakta PF som verksamhetsutövare ända fram till likvidationen.
- Det saknas anledning att betrakta moderbolaget som verksamhetsutövare enbart på grund av att det är moderbolag.
- Ingenting har framkommit som tyder på att PI haft faktisk eller rättslig möjlighet att vidta åtgärder – ska inte anses som verksamhetsutövare.

Ansvarsgenombrott?

- Det kan framstå som rimligt att moderbolag ansvarar när dotterbolagets verksamhet inte uppfyller kraven på normalt affärsmässigt handlande.
- Inte tillräcklig grund för att PI uppträtt på sådant sätt att det finns grund för ansvarsgenombrott.

Mark- och miljööverdomstolen

Ansvarsgenombrott

- Finns inte någon generell bestämmelse om ansvarsgenombrott på miljörättens område.

Verksamhetsutövarbegreppet allmänt

- Finns inte något som utesluter att två eller flera kan vara verksamhetsutövare på samma gång.
- Utgångspunkten för vem som är att anse som verksamhetsutövare är enligt miljöansvarsutredningen den personen som såväl rättsligt som faktiskt utövar eller har utövat en avgörande kontroll av verksamheten.
- Kontrollmakten kan enligt utredningens bedömning uppstå genom att verksamhetens drift i ett dotterbolag är helt beroende av resurser för detta ändamål från moderföretaget. Ett ägarinflytande i sig är dock inte tillräckligt för ansvar.
- Sammanfattningsvis kan, utgående från förarbetena, ett moderbolag, vid sidan av ett dotterbolag, i vissa fall betraktas som verksamhetsutövare i miljöbalkens mening.

MÖD M 11429-12 (forts)

Mark- och miljööverdomstolen

Kan PI betraktas som verksamhetsutövare?

- Måste ha haft så pass stort inflytande på verksamhet att de haft rättslig och faktisk möjlighet att ingripa.
- Den verksamhet moderbolaget haft inflytande över måste ha bidragit till föreningen
- PIs koncernbidrag möjliggjorde den fortsatta verksamheten och genom detta har PI haft ett avgörande inflytande på verksamheten som bidragit till föreningen.
- PI har även haft rättslig och faktisk möjlighet att påverka verksamheten genom sin starka ställning som ensam aktieägare och koncernbidragsgivare.
- Solidariskt ansvarig med dotterbolaget.

Slutsatser / reflektioner på miljöområdet

- Särskilda regler om rent ansvarsgenombrott finns inte i miljöbalken – men förutsättningarna för att moderbolag ska bli ansvariga för dotterbolags miljöskulder är lättare att uppfylla än förutsättningarna i praxis rörande ansvarsgenombrott.
- 100 % ägande och koncernbidrag som möjliggör en fortsatt drift som orsakar föroreningar ger ett solidariskt ansvar för moderbolag.
- Måste inflytandet ha varit då föroreningen skedde?
- Risk för moderbolag att "rädda" olönsamma dotterbolag utan att få ett solidariskt ansvar.
- Kan utöka ansvarskretsarna även för historisk verksamhet – t.ex. koncernbidrag som getts lång tillbaka i tiden.
- Kan inte uteslutas att andra former av avgörande inflytande kan få samma konsekvens, t.ex. för
 - kreditgivare
 - franchiseförhållande
 - andra resurser än reda pengar, t.ex. teknik, overhead-support

Nytt rättsfall – M 3940-16 (9 november 2016)

Oljebolag - bensinstation

- Återförsäljare bedrev en bensinstation
- Oljebolag förelagt att ta bort cisterner samt utföra vissa provtagningar
- Mark- och miljödomstolen undanröjde föreläggandet
- MMÖD sa följande
 - inte uteslutet att flera kan vara verksamhetsutövare
 - En överordnat ansvarig har ett så pass stort inflytande att denne kunnat påverka hur verksamheten har bedrivits och haft en rättslig och faktisk möjlighet att ingripa.
 - Långtgående inflytande över verksamheten trots att de rent faktiskt inte bedrivit den
 - (i) Part till nyttjanderättsavtalet, (ii) reglerade återställandet, (iii) rätt att ändra driftsformen enligt återförsäljaravtalet, (iv) innehavare av tillstånd

Kontaktinformation

- Johan Cederblad
- 010-614 31 35
- Johan.cederblad@vinge.se

Är du intresserad av vårt kostnadsfria nyhetsbrev om nya rättsfall inom miljörätten.

Skicka mig en e-post så sätter jag upp dig på sändlistan.